

продукції від ерозії та дефляції, в перерахунку на зерно, складає майже 400 тис. т., тому отримана кількість зернової сільськогосподарської продукції у кліматично-несприятливому 2011 році, могла б бути більше в Криму та Миколаївській області на 4 рази, а в Одеській та Херсонській областях – на 5 разів. Таким чином, висока еродованість ґрунтів, і як наслідок – економічні втрати сільськогосподарської продукції, підкреслюють необхідність негайного перегляду сучасного використання земельних ресурсів.

Соціо-еколого-економічний аналіз сучасного стану використання земельних ресурсів в Південному регіоні свідчить про те, що важливішим елементом механізму оцінки їх використання повинні бути спеціальні прийоми і засоби, які поєднуються в єдину систему, тобто це спеціальний інструментарій, що допомагає провести розрахунки індексу використання земельних ресурсів та індексу відновлення даних ресурсів, що складають, відповідно для регіону, 2,0 та 0,1. Разом з цим була визначена висока інтенсивність експлуатації земельних ресурсів: сільськогосподарське освоєння становило 79%, а ступінь розораності – 67%, що перевищує екологічно-обґрунтовані межі. Для виявлення оцінки складу угідь територій розраховано коефіцієнт екологічної стабільності землекористування та коефіцієнт антропогенного навантаження в регіоні, як складають, відповідно: для степових районів АР Крим 0,34 та 5,62; для Миколаївської області – 0,40 та 4,23; для Одеської – 0,49 та 3,61; Херсонської – 0,32 та 4,67. Ці розрахунки свідчать про екологічну нестабільність землекористування в регіоні.

Земельні ресурси формують агропромисловий потенціал регіону, тому виникає потреба у формуванні стратегії раціонального землекористування, що полягає у виявленні негативних факторів на певну територію в умовах становлення ринкової системи господарювання. В регіоні існують можливості, які сприяють досягненню стратегічних цілей збалансованого землекористування. До них доцільно віднести: створення господарств з виробництва та переробки сільськогосподарської продукції з використанням новітніх технологій; впровадження заходів органічного землеробства для виробництва екологічно чистої продукції; концентрація сільськогосподарських підприємств та вдосконалення законодавчого забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. Основними напрямками покращення існуючого стану в регіоні виступають: впровадження ресурсозберігаючих, екологічно безпечних технологій обробки ґрунту і вирощування сільськогосподарських культур; підвищення родючості ґрунтів шляхом вапнування та сидерації, створення умов для підвищення стабілізації соціо-еколого-економічних цілей. У межах даного дослідження питання раціоналізації землекористування можуть бути вирішені розробкою заходів з удосконалення соціо-еколого-економічних засад, які передбачають: впровадження систематичного збору та моніторингу інформації про особливості землекористування та структуру земельного фонду; оцінка ризику антропогенного перетворення земель та виявлення ступеня напруженості територій.

Література: 1. Hulse J.H. Sustainable Development at Risk: Ignoring the Past. / J.H.Hulse – New Delhi: Cambridge University Press India Pvt. Ltd. Ottawa: International Development Research Centre, 2007. – 390 p. 2. Prescott-Allen R. The Wellbeing of Nations: A Country-by- Country Index of Quality of Life and the Environment / R. Prescott-Allen. – Washington: IDRC/Island Press, 2001. – 156 p. 3. Івашура А. А., Орехов В. М. Екологія: теорія та практикум / А.А. Івашура, В.М.Орехов – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2004. - 256 с. 4. Екологічний менеджмент та аудит рекреаційних територій (концептуальні засади та організаційні механізми): монографія / Т.П. Галушкіна. – Одеса: Видавництво ТОВ «ІНВАЦ», 2006. – 184 с. 5. Про Стратегію економічного та соціального розвитку України «Шляхом європейської інтеграції» на 2004-2015 роки від 28 квітня 2004 р. № 493/2004 [Електронний ресурс]: указ Президента України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

*Богач К.С.,
аспірант кафедри менеджменту виробничої сфери Державного ВНЗ «НГУ»,
м. Дніпропетровськ, Україна*

ЗАКЛАДКА ВИРОБЛЕНОГО ПРОСТОРУ ВУГІЛЬНИХ ШАХТ ЯК НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На території України вже більше 200 років здійснюється підземний видобуток вугілля. Шахтні комплекси змінюють до невпізнання природні ландшафти, впливають на розвиток шахтарських міст і селищ, ведення сільськогосподарських робіт, змінюють призначення земель та гідрографічний режим територій гірничовидобувних регіонів.

Всі існуючі способи підземного видобутку вугілля пов'язані з обов'язковим утворенням на поверхні землі породних відвалів. Щорічно в процесі підземного видобутку вугілля в Україні на поверхню піднімається близько 40 млн. м³ породи, яка складається у відвали. За 200 років розробки вугільних родовищ в країні вже утворилося понад 1100 териконів, під якими зайнято 6300 гектарів родючої і придатної для промислового і житлового будівництва землі, а самі терикони залишаються джерелами несприятливого впливу на стан атмосферного повітря, якість поверхневих і ґрунтових вод та хімічний склад земель сільськогосподарського призначення.

У вугледобувних країнах на різних етапах розвитку галузі вживалися заходи щодо скорочення обсягів утворення породних відходів і скорочення їх негативного впливу на навколишнє середовище. Так, в 50-60-х роках набула широкого розповсюдження технологія видобутку із закладкою виробленого простору. У Німеччині, наприклад, із застосуванням такої технології здобували 60-65% від загальної кількості кам'яного вугілля. При цьому у виробленому просторі розміщували понад 40 млн. м³/рік породи (близько 68 млн. т), порівняно з 16-18 млн. м³, складованої у відвалах. У Польщі на частку видобутку із закладкою припадало 40%, у Франції і Бельгії – до 30, в Англії – 20, в Чехії – більше 11% загальнорічного обсягу [1].

У подальший період при переході на прогресивні планувальні рішення підготовки родовищ до відробітку, високій концентрації гірничих робіт і освоєнні високопродуктивних машин і ефективних форм організації праці, закладка виробленого простору стала стримуючим чинником раціоналізації вугледобутку. У даний час закладка за кордоном застосовується тільки в окремих випадках, коли немає альтернативи забезпеченню надійної охорони об'єктів, що відпрацьовуються. У Німеччині, наприклад, в 2002 р. при видобутку товарного вугілля в кількості 29,0 млн. т (в 1990 р. здобуто 69,8 млн. т) було створено більше 46,0 млн. т породи, з яких тільки 1,3 млн. т залишено у виробленому просторі шахт, а понад 97% цієї кількості розміщено у відвалах на поверхні. Для мінімізації їх негативного впливу на навколишнє природне середовище у Німеччині було здійснено ряд законодавчих і організаційних заходів. Так, допуск на розміщення породи у відвалах і регламент їх експлуатації визначаються прийнятими нормативно-правовими актами, а технологічний режим складування жорстко відстежується системою екологічного моніторингу. У даний час зведено і функціонують декілька таких екологічно безпечних відвалів, які представляють раціональні ландшафтні об'єкти, що гармонійно вписуються в оточуючий рельєф місцевості. Територія відвалів після завершення біологічного етапу рекультиваци передається місцевому самоврядуванню і надалі використовується як рекреаційна зона [2]. У вітчизняній вугільній галузі практично відсутня інфраструктура закладки виробленого простору, її створення потребуватиме багато часу і значних капітальних витрат. Вирішувати проблему усунення породних відходів підприємствам галузі належить, в основному, шляхом освоєння екологічно безпечних технологій формування і облаштування відвалів з подальшим їх озеленення [3]. Для здійснення поставленої задачі буде потрібно реорганізувати існуючу в галузі систему поводження з порідними відходами і удосконалити чинні нормативно-правові акти у сфері природоохоронного законодавства. З цією метою необхідно активізувати ініціативу наукових і суспільних організацій щодо виконання п. 11 Постанови Кабінету Міністрів України від 06.07.2003 р. №938, прийнятої стосовно розробки комплексної програми поліпшення екологічної обстановки у вугледобувних регіонах.

Література: 1. Колоколов О.В. Технология закладки выработанного пространства на шахтах и рудниках: учебник для вузов. – Днепропетровск: Сич, 1997. – 135с. 2. Способы вскрытия, подготовки и системы разработки шахтных полей. / Под ред. Б.Ф. Братченко. – М.: Недра, 1985. – 494 с. 3. Технология подземной разработки пластовых месторождений полезных ископаемых: учеб. для вузов / Бондаренко В.И., Кузьменко А.М., Грядущий Ю.Б., Колоколов О.В., Табаченко Н.М., Почепов В.Н. - Днепропетровск, 2003. – 708 с.

Бурик Н.О.

*аспірант кафедри екологічного менеджменту ДонДУУ,
м. Донецьк, Україна*

ПРОБЛЕМИ ВІТЧИЗНЯНОГО РИНКУ ЕКОЛОГІЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Розвиток екологічного страхування в Україні ускладнюється важким фінансовим станом більшості підприємств, які є джерелами підвищеної екологічної небезпеки та кризовим станом